

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

НАЗАРОВА ЯНА БОРИСІВНА

УДК 342.951

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МИТНИХ РЕЖИМІВ
ТИМЧАСОВОГО ВВЕЗЕННЯ ТА ТИМЧАСОВОГО
ВИВЕЗЕННЯ**

12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата юридичних наук

Харків – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі адміністративного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент

Шульга Марія Герасимівна,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
професор кафедри адміністративного права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор

Рябченко Олена Петрівна,

Університет державної фіскальної служби України, в.о. начальника
кафедри управління, адміністративного права і процесу та митної
безпеки;

кандидат юридичних наук, доцент

Мазур Анатолій Васильович,

Університет митної справи та фінансів, доцент кафедри
адміністративного та митного права

Захист відбудеться “28” жовтня 2016 р. о “13.00” годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.01 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого (61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77).

Автореферат розіслано “09” вересня 2016 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

В. Ю. Шепітько

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Вирішення завдань гармонізації митних процедур в Україні зі стандартами Європейського Союзу, забезпечення економічної безпеки держави, в тому числі шляхом удосконалення діяльності фіскальних органів у митній сфері, передбачає системне оновлення митного законодавства, що полягає не лише у прийнятті оновленого МК України, але й у змінах законів, які відповідають його приписам, підзаконних актів, а також у забезпеченні ефективної діяльності органів публічної адміністрації з реалізації митної політики.

В умовах глобалізації міжнародної економіки та євроінтеграційних процесів, що відбуваються в Україні, особливого значення набувають митні режими тимчасового ввезення та тимчасового вивезення. Це підтверджується прийняттям цілої низки відповідних міжнародних угод, зокрема Конвенції про тимчасове ввезення, Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (у редакції, зміненій Протоколом про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, вчиненим 26 червня 1999 р. у м. Брюсселі), до яких приєдналась Україна. Їх застосування дозволяє шляхом надання певних пільг усунути перепони на шляху розбудови економічних, культурних і гуманітарних зв'язків із зарубіжними країнами. У той же час захист національної економіки та забезпечення національної безпеки вимагають встановлення чітких правових меж користування зазначеними митними режимами.

Звернення до наукових напрацювань дозволяє визначити наступні напрямки пошуку. Так, проблему відповідальності за порушення митних правил аналізували у своїх працях Л. О. Батанова, А. В. Дусик, С. Ю. Дьоміна, М. О. Кравець, С. В. Кувакін, А. А. Мудров та ін. Значний науковий інтерес становлять роботи, присвячені порядку митного оформлення товарів при їх переміщенні через митний кордон України (Д. С. Цаліна), організаційно-правовим засадам надання митних послуг (І. О. Бондаренко), митному регулюванню зовнішньоекономічної діяльності (О. П. Гребельник, В. П. Науменко, П. В. Пашко, В. А. Руссков та ін.), міжнародно-правовим аспектам митного співробітництва європейських держав (С. М. Перепьолкін), правовому регулюванню переміщення товарів через митний кордон України (І. М. Резнік). Крім того, питання митного контролю досліджували Ю. М. Дьомін, А. В. Мазур, А. Б. Новіков та ін.

Зміст й особливості митних режимів аналізували у своїх публікаціях О. О. Афанасьєва, К. В. Бережна, О. О. Зотенко, С. І. Істомін, Б. А. Кормич, О. О. Крестьянінов, В. В. Ліпінський, М. В. Мельник, І. В. Міщенко, В. П. Науменко, Н. В. Осадча, І. В. Співак, М. Г. Шульга та ін. Окреме місце серед робіт, присвячених митним режимам, посідає монографія О. М. Козиріна, що вийшла у світ 2000 р., проте концептуально не втратила своєї актуальності. Питання інституту

тимчасового ввезення (вивезення) вивчали Д. М. Гречаний (2009 р.), І. І. Дехтяр (2007 р.), Д. Завтур (2001 р.). Однак дослідження цих учених були здійснені до набуття чинності МК України 2012 р. або у формі окремих наукових публікацій (Д. М. Гречаний, 2013 р.). Суміжною з митними режимами є проблема сутності адміністративно-правових режимів, яку аналізували Т. П. Мінка, В. Я. Настюк та ін.

У дисертації використано також напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених, присвячені питанням розвитку митного права та митної справи, зокрема роботи О. Ю. Бакаєвої, Б. М. Габричидзе, Є. В. Додіна, В. І. Дудчак, С. В. Ківалова, Г. В. Матвієнко, В. Я. Настюка, Д. В. Приймаченка, В. В. Прокопенка, К. К. Сандровського та ін.

Теоретичним і практичним підґрунтям дослідження проблем митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення стали праці вітчизняних і зарубіжних вчених у галузях теорії права, адміністративного й митного права, зокрема В. Б. Авер'янова, С. С. Алексєєва, Д. М. Бахраха, Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. К. Колпакова, О. В. Малько, М. І. Матузова, В. Я. Настюка, О. П. Рябченко, О. Ф. Скакун, С. Г. Стеценко, Ю. О. Тихомирова та ін.

Водночас при всій значущості вказаних й інших наукових праць наразі відсутні комплексні дослідження митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення.

Слід зазначити, що в ході проведення адміністративних реформ неодноразово реформувалися й митні органи, змінювалась їх система, назва. Проте на час завершення дисертаційного дослідження такі зміни не були відображені в МК України, у зв'язку з чим у роботі вжито терміни «митний орган» та «Державна фіскальна служба» у відповідному числі та відмінках.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі адміністративного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого відповідно до комплексної цільової програми «Конституційно-правові проблеми забезпечення верховенства права у функціонуванні механізму публічної влади в Україні» (державна реєстрація № 0111U000966).

Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» (протокол № 1 від 09.09.2011 р.).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб спираючись на досягнення сучасної юридичної науки, міжнародний досвід та практику правозастосування визначити правову природу митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення, їх внутрішню будову, порядок реалізації та особливості митних формальностей і на базі отриманих результатів сформулювати нові теоретичні висновки та практичні рекомендації з удосконалення митного законодавства.

Відповідно до поставленої мети передбачено вирішення таких основних завдань дослідження:
– визначити сутність митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення як

адміністративно-правових режимів та їх місце в системі митних режимів;

– розкрити структуру митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення й окремих її елементів;

– оцінити міжнародний досвід функціонування митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення й визначити недоліки його застосування в Україні;

– охарактеризувати особливості митного контролю в процесі реалізації митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення;

– розкрити особливості застосування засобів забезпечення ідентифікації під час тимчасового ввезення та тимчасового вивезення товарів;

– виявити прогалини нормативно-правового регулювання застосування митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення й запропонувати шляхи їх усунення;

– визначити порушення митних правил, що мають місце в процесі реалізації митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають між суб'єктами транскордонного переміщення товарів і митними органами фіскальної служби в процесі застосування митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення.

Предмет дослідження – правове регулювання митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення.

Методи дослідження. При підготовці дисертаційної роботи застосовувались як сучасні загальнонаукові методи, що ґрунтуються на системному підході до об'єкта дослідження, так і спеціальні прийоми та методи наукового пізнання. Системний підхід дозволив розкрити проблеми в єдності їх соціального змісту та юридичної форми. Структурно-функціональний метод використовувався при обґрунтуванні характерних ознак митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення як адміністративно-правових режимів (підрозділ 1.1). За допомогою логіко-семантичного методу розкрито сутність понять «митний режим тимчасового ввезення», «митний режим тимчасового вивезення» (підрозділ 1.2), а застосування системно-структурного методу у взаємозв'язку з методом аналізу дозволило визначити зміст митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення (підрозділ 1.2). Компаративний метод використано при порівняльному аналізі вітчизняного і міжнародного законодавства, що регулює застосування митних режимів тимчасового ввезення й тимчасового вивезення, та визначенні шляхів імплементації норм міжнародного законодавства у законодавство України (підрозділ 1.3). За допомогою діалектичного, структурно-логічного та структурно-функціонального методів охарактеризовано порядок застосування митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення, виявлено особливості митного оформлення, митного контролю, обліку товарів у митних режимах тимчасового ввезення та тимчасового вивезення, визначено складові системи повноважень органів

доходів і зборів щодо здійснення митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). З метою дослідження процесу становлення й розвитку митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення й відповідальності за перевищення строку тимчасового ввезення та тимчасового вивезення використовувався історико-правовий метод (підрозділи 1.1, 2.3). Застосування методів правового моделювання, аналізу та синтезу дозволило сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є однією з перших у вітчизняній юридичній науці комплексних праць, в якій з урахуванням новел митного законодавства України проаналізовано тимчасове ввезення та тимчасове вивезення як окремі самостійні митні режими. У результаті проведеного наукового пошуку сформульовано низку наукових положень і висновків, що містять наукову новизну і виносяться на захист.

Основні теоретичні й практичні результати дисертаційної роботи конкретизуються в таких положеннях:

уперше

– досліджено внутрішню будову та зміст митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення;

– обґрунтовано необхідність визнання товарів, поміщених під режими тимчасового ввезення та тимчасового вивезення, такими, що перебувають під митним контролем до завершення терміну дії відповідного режиму;

– систематизовано порушення митних правил, які можуть бути вчинені в процесі реалізації митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення;

– обґрунтовано положення щодо доцільності запровадження адміністративної відповідальності за зміну стану тимчасово ввезених або тимчасово вивезених товарів;

удосконалено:

– теоретичні положення щодо місця митних режимів загалом і режимів тимчасового ввезення і тимчасового вивезення в системі адміністративно-правових режимів зокрема;

– перелік підстав завершення митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення;

– положення щодо доцільності офіційного закріплення переліку документів, які підтверджують факт аварії або дії обставин непереборної сили, що призвели до втрати тимчасово ввезеного або вивезеного товару;

набули подальшого розвитку:

– позиції стосовно значної кількості дискреційних повноважень серед повноважень митних органів, зокрема пов'язаних із застосуванням митних режимів тимчасового ввезення й тимчасового вивезення та шляхи їх усунення;

– положення про необхідність імплементації до вітчизняного законодавства норм міжнародних угод стосовно: визначення переліку товарів, щодо яких застосовується умовне часткове звільнення від оподаткування; тимчасового вивезення без письмового декларування; заборони тимчасового ввезення окремих груп товарів, тощо;

– висновки щодо необхідності вдосконалення правового регулювання використання засобів забезпечення ідентифікації шляхом розширення сфери застосування комерційних засобів ідентифікації та надання додаткових гарантій декларанту.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації теоретичні положення, пропозиції та рекомендації становлять як теоретичний, так і практичний інтерес і сприятимуть подальшому вдосконаленню правового регулювання митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення. Одержані результати можуть бути використані: в науково-дослідницькій сфері – для подальших загальних і спеціальних досліджень теоретичних і практичних проблем, пов'язаних із вивченням особливостей митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення; у правотворчості – в процесі внесення змін і доповнень до чинного законодавства, зокрема, до МК України, а також при вдосконаленні підзаконних нормативно-правових актів, що впорядковують порядок застосування митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення; у практичній діяльності митних органів, що дозволить уникнути низки проблем і суперечностей, пов'язаних із функціонуванням митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення; в навчальному процесі – під час проведення занять з дисциплін «Адміністративне право», «Митне право», а також при підготовці підручників, навчальних посібників і конспектів лекцій.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційного дослідження обговорено на засіданнях кафедри адміністративного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях: «Тенденції та пріоритети реформування законодавства України» (м. Запоріжжя, 30 червня 2012 р.), «Право, суспільство і держава: форми взаємодії» (м. Київ, 15-16 березня 2013 р.) та «Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених» (м. Харків, 19 травня 2014 р.).

Публікації. Основні положення і висновки дисертаційної роботи відображено в семи наукових публікаціях, з яких п'ять статей опубліковано в наукових фахових періодичних виданнях з юридичних наук, а також у тезах двох доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації обумовлена метою дослідження і складається зі вступу, двох розділів, що містять шість підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків і списку використаних джерел. Загальних обсяг дисертації – 200 сторінок, з яких основний текст становить 177 сторінок. Список використаних джерел налічує 211 найменувань й подано на 23 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено стан наукової розробки проблеми, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, окреслено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну й практичну значущість одержаних результатів; наведено дані щодо їх апробації та публікації.

Розділ 1 «Тимчасове ввезення та тимчасове вивезення в системі митних режимів» присвячено дослідженню правової природи митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення, їх внутрішньої будови та місця в системі адміністративно-правових і митних режимів. Розділ складається з трьох підрозділів і висновків до нього.

У *підрозділі 1.1 «Митні режими тимчасового ввезення та тимчасового вивезення як адміністративно-правові режими»* розглянуто співвідношення досліджуваних режимів з іншими правовими режимами.

На основі ретроспективного огляду митного законодавства проаналізовано генеза терміна «митний режим» та його місце і роль у здійсненні митної справи в Україні. Виявлено стійку тенденцію до вдосконалення правової регламентації тимчасового ввезення та тимчасового вивезення товарів і транспортних засобів, що зумовило виокремлення у 2012 р. двох однойменних самостійних митних режимів.

Досліджено зміст категорій «правовий режим», «адміністративно-правовий режим», «митний режим» та встановлено, що митним режимам притаманні всі основні ознаки адміністративно-правових та митних режимів, водночас вони мають низку спеціальних ознак, що дозволяє виділити їх в окремий вид адміністративно-правових режимів. Співвідношення між адміністративно-правовими режимами, митними режимами й митними режимами тимчасового ввезення та тимчасового вивезення визначено як співвідношення між загальним, особливим та спеціальним.

Встановлено, що митні режими тимчасового ввезення та тимчасового вивезення відносяться до економічних митних режимів використання. Крім того, вони належать до числа строкових, універсальних, пільгових, стимулюючих режимів, прямо пов'язаних із переміщенням товарів через митний кордон України. В усіх перерахованих класифікаціях обидва режими потрапляють до однієї групи. Класифікаційний критерій напрямку переміщення дозволяє віднести режим тимчасового ввезення до числа пов'язаних з переміщенням товарів на митну територію України, а режим тимчасового вивезення – до пов'язаних з переміщенням товарів за межі митної території України (без зміни митного статусу товарів).

Підрозділ 1.2 «Поняття та зміст митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення» присвячено з'ясуванню сутності режимів тимчасового ввезення та тимчасового

вивезення, визначенню їх внутрішньої будови та аналізу структурних елементів.

Встановлено, що основними складовими митного режиму є умови, обмеження, вимоги (адміністративний елемент митного режиму) та пільги (його економічний елемент), і запропоновано більш чітко їх розмежувати. Наголошено, що складність внутрішньої будови та рівень правової урегульованості митного режиму тимчасового ввезення значно вищі, ніж у митного режиму тимчасового вивезення. Таке співвідношення є характерним не лише для вітчизняного митного законодавства, а й міжнародних конвенцій і митного законодавства Європейського Союзу. Це пояснюється більшою економічною значимістю режиму тимчасового ввезення для держави, на митну територію якої ввозиться товар чи транспортні засоби, й частково – відповідністю досліджуваних митних режимів один одному.

Виокремлено основні структурні елементи митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення і кожному з них надано загальну характеристику. З метою більш чіткого встановлення ролі окремих структурних елементів вимоги щодо митних режимів розподілено на загальні та спеціальні. Загальні вимоги виконуються при реалізації митного режиму у будь-якому випадку, виконання ж спеціальних вимог є обов'язковим лише за наявності визначених законом обставин. Саме спеціальні вимоги найбільш істотно відрізняють режим тимчасового ввезення від режиму тимчасового вивезення. У першому випадку до числа спеціальних вимог належать обов'язки: а) сплатити митні платежі; б) надати зобов'язання про реекспорт; в) надати забезпечення виконання вимог митного режиму, а у другому – лише обов'язок надати зобов'язання про реімпорт.

У підрозділі 1.3 «Міжнародний досвід регулювання митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення» надано загальну характеристику міжнародно-правових актів, що регламентують досліджувані митні режими, та проаналізовано особливості правового регулювання митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення в МК Європейського Союзу, Імплементативному Регламенті, МК Митного союзу та в низці інших актів, що обумовлено євроінтеграційними процесами в Україні.

Наголошено, що у МК України враховано більшість міжнародних зобов'язань, прийнятих Україною у зв'язку з приєднанням до Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 26 червня 1990 р.) та Конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція, м. Кіото, 18 травня 1973 р.). Разом із тим частина положень вказаних міжнародних актів ще потребує імплементації в національне законодавство. Йдеться про приписи стосовно: можливості тимчасового ввезення/вивезення товарів без письмового декларування; призупинення дії митних режимів тимчасового ввезення, тимчасового вивезення шляхом поміщення тимчасово ввезених/вивезених товарів під інший митний режим; встановлення вичерпного переліку товарів, при тимчасовому ввезенні яких застосовується умовне часткове звільнення від сплати митних платежів тощо. Також наголошено, що Конвенцію про спрощення і гармонізацію митних процедур

ратифіковано Україною та Європейським Союзом у різних редакціях, що може призвести до окремих відмінностей у правому регулюванні тимчасового ввезення.

Встановлено основні розбіжності у правовому регулюванні митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення між митними кодексами Європейського Союзу, Митного союзу та України, серед яких: строк дії митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення; відсутність в Україні заборони на тимчасове ввезення споживчих товарів; відмінності правил передання права на тимчасове ввезення, тимчасове вивезення іншим особам тощо.

Розділ 2 «Реалізація митних формальностей у режимах тимчасового ввезення та тимчасового вивезення» присвячено питанням практичної реалізації досліджуваних митних режимів та відповідальності за порушення, пов'язані з нею. Розділ складається з трьох підрозділів і висновків до нього.

У підрозділі 2.1 *«Порядок застосування митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення»* проаналізовано порядок поміщення товарів під вказані митні режими, їх реалізації та завершення.

Встановлено коло основних прав та обов'язків, які виникають у декларанта внаслідок обрання митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення, а також визначено коло повноважень митних органів, пов'язаних із здійсненням цих режимів. Основними з них є такі: визначати термін дії та продовження строку дії митного режиму; надавати дозволи на передачу права користування тимчасовим ввезенням, тимчасовим вивезенням іншим особам; визначати можливість ідентифікувати товар; застосувати технічні засоби ідентифікації; вимагати інформацію про місце знаходження та стан тимчасово ввезених/вивезених товарів; вимагати надання забезпечення виконання умов митного режиму тимчасового ввезення; вимагати зобов'язання про зворотне ввезення чи зворотне вивезення; вимагати надання інформації про місце знаходження та стан товарів та транспортних засобів комерційного призначення поміщених під митні режими тимчасового ввезення чи тимчасового вивезення, тощо. Низка повноважень, наданих митним органам, є дискреційними й потребують уточнення, зміни або більш детального врегулювання підзаконними актами.

Особливу увагу приділено повній неврегульованості застосування зобов'язань про зворотне ввезення/вивезення товарів. Законодавець передбачає використання таких документів, але не визначає умови, випадки, порядок, форму їх застосування. Досліджено особливості продовження строків дії митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення, порядку передачі права на користування тимчасовим ввезенням й тимчасовим вивезенням. Однією з проблем є невизначеність підстав для відмови у продовженні строку дії таких режимів.

Проаналізовано способи завершення митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення і встановлено, до яких саме митних режимів можуть бути передекларовані товари, що

спершу перебували під цими митними режимами. Запропоновано більш детально врегулювати порядок завершення митних режимів у результаті повної втрати товарів чи транспортних засобів комерційного призначення внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

У підрозділі 2.2 «Митне оформлення та митний контроль у режимах тимчасового ввезення та тимчасового вивезення» розглянуто особливості митних формальностей, які використовуються для реалізації таких митних режимів, та взаємозв'язки між ними.

Митну процедуру розглянуто як індивідуалізований набір митних формальностей, які можна згрупувати у три великі, відносно незалежні, блоки: митне оформлення, митний контроль, справляння митних платежів. На формування митної процедури впливає обраний вид митного режиму та інші чинники (митна вартість товару, вид товару, способи та засоби його переміщення через митний кордон тощо).

У процесі реалізації режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення застосовуються як типові митні формальності, так і досить специфічні. Так, істотно змінюється порядок митного оформлення товарів і реалізація митного режиму загалом у випадку використання книжки А.Т.А. (міжнародного митного документа, що застосовується для тимчасового ввезення товарів) замість митної декларації. Виникає необхідність реєстрації книжки А.Т.А., перевірки її відомостей на предмет відповідності вимогам міжнародних актів, перевірки правильності заповнення граф відривного документа на вивезення («exportation») тощо. Крім того, термін дії книжки А.Т.А. не може перевищувати одного року, і, відповідно, товар може бути поміщений під митний режим не більше як на один рік. Якщо термін дії книжки перевищує один рік, це є підставою для оформлення картки відмови.

Велике значення мають формальності, пов'язані з використанням як комерційних, так і некомерційних засобів ідентифікації (у т. ч. електронних замків з інформаційно-телекомунікаційною функцією GPS–GSM навігації), завдяки яким забезпечується вимога щодо зворотного ввезення/вивезення товару та його незмінності. Разом із тим окремі норми наказів Міністерства фінансів України з цього приводу суперечать нормам МК України.

Особливе місце в процесі митного оформлення товарів, поміщених під режим тимчасового ввезення, належить забезпеченню дотримання вимог митного режиму шляхом надання фінансових гарантій. Однак порядок застосування такої їх форми як грошова застава майже не врегульований, а інформація про використання фінансових гарантій не вноситься до Єдиної автоматизованої інформаційної системи Державної фіскальної служби України.

Щодо формальностей, пов'язаних із здійсненням митного контролю за товарами, поміщеними у митні режими тимчасового ввезення та тимчасового вивезення, то тут істотних особливостей не виявлено. Разом із тим відсутність однозначної відповіді на питання «Чи перебувають тимчасово ввезені та тимчасово вивезені товари під митним контролем впродовж всього строку дії митних

режимів?» є однією з основних науково-практичних проблем, пов'язаних з митними режимами тимчасового ввезення та тимчасового вивезення. Юридична невизначеність має істотне практичне значення і негативно впливає на здійснення митного контролю загалом, реалізацію митних формальностей, які застосовуються впродовж строку дії митних режимів, можливість притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, пов'язаних з використанням товарів, що перебувають під цими режимами.

У підрозділі 2.3 «Відповідальність за порушення митних правил під час реалізації митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення» систематизовано повноваження митних органів щодо здійснення митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення, встановлено, які з них стосуються застосування адміністративної відповідальності, та визначено коло порушень митних правил, що можуть бути скоєні безпосередньо в процесі реалізації митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення.

Із 18 порушень митних правил, передбачених МК України, під час реалізації митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення може бути скоєно шість. Правопорушення, передбачене ст. 481 «Перевищення строку тимчасового ввезення або тимчасового вивезення» МК України напряду пов'язане з дотриманням вимог вказаних митних режимів. Відповідальність за такі діяння встановлена в Україні з 1991 р., однак аналіз приписів першого та другого митних кодексів вказує на істотне вдосконалення охоронної правової норми. Сьогодні відповідальність диференційовано залежно від строку затримки тимчасового ввезення або вивезення; вона настає незалежно від того, було надано письмове зобов'язання про зворотне ввезення/вивезення чи ні. Санкція ж статті є абсолютно визначеною і передбачає застосування виключно штрафу.

Оскільки досліджувані митні режими є пільговими, то за певних обставин декларантом може бути скоєно порушення митних правил, передбачене ст. 485 МК України. Якщо дане правопорушення скоєно під час реалізації цих режимів, воно може виявитись у діях, спрямованих на ухилення від сплати митних платежів або у використанні товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати митних платежів, в інших цілях ніж ті, у зв'язку з якими надано такі пільги. Інші чотири правопорушення можуть бути скоєні в процесі реалізації як митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення, так і інших митних режимів.

Наголошено на необхідності встановлення адміністративної відповідальності за порушення заборони будь-яким чином (за винятком звичайного зносу) змінювати тимчасово ввезені/вивезені товари й транспортні засоби комерційного призначення та визнання їх такими, що перебувають під митним контролем упродовж всього строку дії митного режиму.

ВИСНОВКИ

У дисертації, спираючись на досягнення сучасної юридичної науки, міжнародний досвід та практику правозастосування визначено правову природу митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення, їх внутрішню будову, порядок реалізації та особливості митних формальностей. Отримані в процесі дослідження результати дозволили сформулювати такі основні висновки та рекомендації з удосконалення митного законодавства України:

1. Режими тимчасового ввезення та тимчасового вивезення є видами митних режимів і підвидами адміністративних, оскільки їм притаманні всі ознаки останніх. Щодо їх місця в системі митних режимів, то використання різноманітних класифікаційних критеріїв дозволяє віднести їх до числа строкових, універсальних, пільгових, стимулюючих режимів, прямо пов'язаних із переміщенням товарів через митний кордон України. Крім того, вони належать до числа економічних митних режимів використання. Основна відмінність між режимами тимчасового ввезення та тимчасового вивезення полягає у протилежному напрямку переміщення товарів через митний кордон України.

2. Структура митного режиму тимчасового ввезення включає в себе такі елементи:

– умови митного режиму тимчасового ввезення: а) під митний режим можна помістити лише іноземні товари та ТЗ комерційного призначення; б) під митний режим можна помістити лише товари та ТЗ, які знаходяться на митній території України або поміщені під митний режим, що передбачає їх перебування під митним контролем; в) товар має чітко ідентифікуватись; г) митними органами надано дозвіл на поміщення товарів під режим тимчасового ввезення;

– загальні вимоги, до числа яких належать обов'язки: а) надати митному органу документи на товари, ТЗ, що підтверджують мету їх тимчасового ввезення; б) вчасно завершити митний режим;

– спеціальні вимоги, до числа яких належать обов'язки: а) сплатити митні платежі; б) надати зобов'язання про реекспорт; в) надати забезпечення виконання вимог митного режиму;

– обмеження митного режиму тимчасового ввезення: а) заборона реально змінювати матеріальні об'єкти (товари та ТЗ), що були тимчасово ввезені (змінювати їх структуру, замінювати блоки та деталі, оновлювати, переобладнувати або реконструювати окремі елементи чи об'єкти загалом, тощо); б) заборона самостійно здійснювати з товарами та ТЗ будь-які господарські операції, що призвели б до зміни їх власника;

– пільги митного режиму: а) умовне звільнення від оподаткування митними платежами (повне або часткове); б) відмова від застосування заходів нетарифного регулювання.

3. Структура митного режиму тимчасового вивезення включає в себе такі елементи:

– умови митного режиму тимчасового вивезення: а) під митний режим можна помістити лише українські товари та ТЗ комерційного призначення; б) під митний режим можна помістити лише товари та ТЗ, що безпосередньо вивозяться за межі митної території України; в) товар має чітко ідентифікуватись; г) митними органами надано дозвіл на поміщення товарів під режим тимчасового

вивезення;

- загальні вимоги, до числа яких належать обов'язки: а) надати митному органу документи на товари, ТЗ, що підтверджують мету їх тимчасового вивезення; б) вчасно завершити митний режим;
- спеціальна вимога – надати зобов'язання про реїмпорт (зворотне ввезення товарів);
- обмеження митного режиму тимчасового вивезення: а) заборона реально змінювати матеріальні об'єкти (товари та ТЗ), що були тимчасово вивезені (змінювати їх структуру, замінювати блоки та деталі, оновлювати, переобладнувати або реконструювати окремі елементи чи об'єкти загалом, тощо); б) заборона самостійно здійснювати з товарами та ТЗ будь-які господарські операції, що призвели б до зміни їх власника;
- пільги митного режиму: а) умовне повне звільнення від оподаткування митними платежами; б) відмова від застосування заходів нетарифного регулювання.

4. Подальше вдосконалення митного законодавства України та приведення його у відповідність з міжнародними нормами потребує:

- закріплення постановою Кабінету Міністрів України переліку випадків необхідності отримання попереднього дозволу від уповноважених органів на поміщення товарів у митні режими тимчасового ввезення та тимчасового вивезення та перелік таких органів і їх сфер відання;
- імплементація в МК України положень стосовно надання дозволів на тимчасове ввезення та вивезення товарів, ТЗ комерційного призначення без подачі письмової декларації;
- затвердження постановою Кабінету Міністрів України переліку товарів, до яких при поміщенні у митний режим тимчасового ввезення, застосовується умовне часткове звільнення від оподаткування митними платежами та викладення ч. 1 ст. 106 МК України в такій редакції: «У митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митним платежами поміщуються товари, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України».

5. Чинним законодавством (як МК України, так і підзаконними актами) митним органам надано низку повноважень стосовно здійснення митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення, які мають ознаки дискреційності. Часто зустрічаються такі індикатори корупціогенного фактора: невизначеність спеціальних обмежень, пов'язаних з виконанням встановлених повноважень; відсутність формально визначених строків реалізації повноважень; можливість органу продовжити або скоротити встановлений строк без формально визначених підстав; відсутність у нормативно-правовому акті вказівок на юридичні факти (фактичний склад), що тягнуть за собою виникнення, зміну чи припинення правовідносин. Зокрема: а) митним органам надано право приймати рішення про продовження строку тимчасового ввезення/вивезення, але не вказано, що може бути причиною відмови в продовженні такого строку; б) передбачено можливість застосування фінансової гарантії забезпечення виконання умов режиму тимчасового ввезення у вигляді застави, але порядок застосування застави не визначено; в) передбачено застосування

зобов'язання про реімпорт/реекспорт, однак не встановлено його форму, підстави для використання та порядок застосування тощо. Усе це вимагає комплексного перегляду повноважень митних органів у митній сфері та удосконалення їх з метою зниження корупційних ризиків.

6. Режими тимчасового ввезення та тимчасового вивезення, крім іншого, можуть бути завершені шляхом передекларування поміщених в них товарів під інший митний режим. До числа режимів, у які можуть бути поміщені товари, ТЗ комерційного призначення з метою завершення режиму тимчасового ввезення належать: імпорт, транзит, митний склад, вільна митна зона, безмитна торгівля, переробка на митній території, знищення або руйнування, відмова на користь держави. До числа режимів, у які можуть бути поміщені товари, ТЗ комерційного призначення з метою завершення режиму тимчасового вивезення належать: експорт, транзит, митний склад, вільна митна зона, безмитна торгівля, переробка за межами митної території.

7. Втрата товарів, ТЗ комерційного призначення внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили розглядається як підстава припинення митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення. Однак правова норма, яка б визначила, яким чином має бути підтверджений цей факт, відсутня. Це створює проблеми визначення належності та допустимості документів, які мають підтверджувати факт аварії або дії обставин непереборної сили, яка може бути усунена шляхом внесення доповнень до одного з чинних підзаконних актів, наприклад, наказу Міністерства фінансів України «Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму».

8. Нині до Єдиної автоматизованої інформаційної системи Державної фіскальної служби України не вносяться відомості про застосування фінансових гарантій з метою забезпечення дотримання вимог митного режиму тимчасового ввезення. Це істотно знижує ефективність управління митним режимом тимчасового ввезення та зумовлює необхідність доповнити п. 5 розд. 5 гл. II наказу Міністерства фінансів України «Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму» після слів «...засоби, застосовані для ідентифікації товарів...» словами «...надані фінансові гарантії...».

9. З метою впорядкування діяльності по застосуванню митними органами засобів забезпечення ідентифікації пропонуємо доповнити ст. 326 МК України ч. 6 такого змісту: «Рішення про застосування засобів забезпечення ідентифікації приймаються керівником митниці відправлення або уповноваженою ним особою у випадках, встановлених цим Кодексом. На вимогу власника товарів, транспортного засобу, щодо яких визначено засіб забезпечення ідентифікації, митні органи зобов'язані письмово повідомити про це протягом години. Рішення про застосування засобів забезпечення ідентифікації може бути оскаржене у встановленому законодавством порядку».

10. Не знайшло однозначного вирішення питання стосовно того, чи перебувають товари, поміщені у режими тимчасового ввезення та тимчасового вивезення, під митним контролем

упродовж усього строку дії цих режимів. Незважаючи на багато ознак, що вказують на існування такого контролю, пряма вказівка в МК України відсутня, а її наявність є обов'язковою. Принаймні у випадках з режимами транзиту, митного складу, безмитної торгівлі, вільної митної зони в самих їх визначеннях вказано, що поміщені під ці режими товари перебувають під митним контролем. Вважаємо, що поміщені під режими тимчасового ввезення та тимчасового вивезення товари теж повинні перебувати під митним контролем впродовж всього строку дії цих режимів, однак для цього необхідно внести відповідні зміни до статей 103 і 113 МК України.

11. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил, скоєні в процесі реалізації митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення, врегульована МК України досить повно. Одна стаття передбачає відповідальність за порушення строків тимчасового ввезення/вивезення та відмову від зворотного ввезення/вивезення товарів, інша – за неправомірне отримання податкових пільг з використанням митних режимів тимчасового ввезення та вивезення. Ще чотири статті передбачають відповідальність за порушення, які можуть бути пов'язані як зі здійсненням досліджуваних митних режимів, так і інших митних режимів.

12. Сьогодні обмеження щодо збереження товарів та ТЗ поміщених у режими тимчасового ввезення та тимчасового вивезення у незмінному стані позбавлене правової охорони, його порушення безпосередньо не веде до настання для порушника негативних наслідків. Це частина проблеми стосовно митного контролю в режимах тимчасового ввезення та тимчасового вивезення. У разі визнання товарів, поміщених у режими тимчасового ввезення та тимчасового вивезення, такими, що перебувають під митним контролем упродовж усього строку дії режиму, було б доцільним викласти назву ст. 469 МК України в такій редакції: «Неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають під митним контролем», а ч 2 ст. 469 – у такій редакції: «Зміна стану товарів, митне оформлення яких не закінчено, тимчасово ввезених та тимчасово вивезених товарів або товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації – отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, користування та розпорядження ними без дозволу митного органу, а так само невжиття передбачених ч. 4 ст. 204 цього Кодексу заходів щодо товарів, строк тимчасового зберігання яких під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації – отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі закінчився, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Назарова Я. Б. Порядок применения таможенных режимов временного ввоза и временного вывоза / Я. Б. Назарова // Закон и жизнь (Leges et Viata). – 2014. – № 6/3 (270). – С. 91–94.

2. Назарова Я. Б. Поняття митних режимів тимчасового ввезення і тимчасового вивезення / Я. Б. Назарова // Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. праць. Юридичні науки. – Запоріжжя : Запорізький нац. ун-т, 2012. – № 3. – С. 207–211.

3. Назарова Я. Б. Митні режими тимчасового ввезення і тимчасового вивезення як види адміністративно-правових режимів [Електронний ресурс] / Я. Б. Назарова // Право та управління. – 2012. – № 2. – С. 540–550. – Режим доступу : http://www.e-journals/prtup/2012_2/44naz.pdf.

4. Назарова Я. Б. Зміст митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення / Я. Б. Назарова // Митна справа. – 2014. – № 1 (91). – С. 48–54;

5. Назарова Я. Б. Міжнародний досвід функціонування митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення / Я. Б. Назарова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія «Юридичні науки». – 2014. – Вип. 1. – Т. 2. – С. 200–205.

6. Назарова Я. Б. Особливості застосування митного режиму тимчасового вивезення щодо товарів не пов'язаних із здійсненням підприємницької діяльності, які вивозяться (пересилаються) громадянами-резидентами за межі митної території України / Я. Б. Назарова // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 19 травня 2014 р.). – Харків : ХНУВС, 2014. – С. 188–192.

7. Назарова Я. Б. Актуальні питання правового регулювання повноважень органів забезпечення митної діяльності у митних режимах тимчасового ввезення та тимчасового вивезення та шляхи їх вирішення / Я. Б. Назарова // Право, держава та громадянське суспільство в умовах системних реформ у процесі євроінтеграції : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 27-28 листопада 2015 р.). – Дніпропетровськ : Дніпропетр. гуманіст. ун-т, 2015. – С. 42–45.

АНОТАЦІЯ

Назарова Я. Б. Правове регулювання митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України. – Харків, 2016.

У дисертації розглянуто теоретичні питання регламентації митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення як видів митних режимів, що мають економічний характер, а також практичні аспекти їх застосування. Досліджено зміст митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення шляхом аналізу їх структурних елементів – умов, вимог, обмежень та

пільг. Проаналізовано міжнародний досвід правового регулювання митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення, а також досвід Європейського Союзу та Митного союзу з метою запозичення найбільш вдалих положень для вдосконалення митного законодавства України. Розглянуто порядок застосування митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення в Україні, виявлено проблемні питання, що стосуються митного оформлення й митного контролю товарів та транспортних засобів комерційного призначення, поміщених під вказані митні режими. Встановлено та досліджено систему порушень митних правил, що можуть бути скоєні в процесі реалізації досліджуваних митних режимів, та надано рекомендації щодо її покращання. Сформульовано пропозиції з удосконалення чинного законодавства, яке регламентує суспільні відносини, що виникають у зв'язку з реалізацією митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення.

Ключові слова: митний режим тимчасового ввезення, митний режим тимчасового вивезення, митний режим, умови, вимоги та обмеження митного режиму, митне оформлення, митний контроль, ідентифікація, забезпечення ідентифікації, порушення митних правил.

АННОТАЦІЯ

Назарова Я. Б. Правовое регулирование таможенных режимов временного ввоза и временного вывоза. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Министерство образования и науки Украины. – Харьков, 2016.

В диссертации рассмотрены теоретические вопросы правовой регламентации таможенных режимов временного ввоза и временного вывоза в административно-правовой науке Украины. Определено место исследованных режимов в системе административно-правовых и таможенных режимов. Проанализированы понятие и содержание режимов временного ввоза и временного вывоза, выявлены их условия, требования, ограничения и льготы, которые представляют собой экономическую часть структуры режимов. Установлено, что таможенные режимы временного ввоза и временного вывоза являются специальными (относительно общего таможенного режима), экономическими, льготными таможенными режимами. В то же время доказана целесообразность их разграничения в зависимости от целей таможенного дела, что достигаются путем установления таможенных режимов временного ввоза и временного вывоза. Разработан авторский подход к определению терминов «таможенный режим временного ввоза» и «таможенный режим временного вывоза». Проанализирован международный опыт правового регулирования

таможенных режимов временного ввоза и временного вывоза, их правовую регламентацию в законодательстве Европейского Союза и Таможенного союза с целью выявления их отличий от отечественного законодательства и позиций, которые могут быть внедрены в законодательство Украины.

Исследован порядок осуществления таможенных формальностей в процессе реализации таможенных режимов временного ввоза и временного вывоза, в частности, относительно применения книжек (карнетов) А.Т.А. вместо таможенной декларации, продления сроков временного ввоза/вывоза, обеспечения исполнения условий режима временного ввоза. Выявлены проблемы законодательного регулирования таможенного оформления и товаров, транспортных средств коммерческого назначения в указанные таможенные режимы. Основной проблемой правового регулирования таможенного контроля является отсутствие однозначного решения вопроса, пребывает ли товар, помещенный под режим временного ввоза или временного вывоза, под таможенным контролем до конца действия режима. Предложено установить ответственность за нарушение ограничения касательно сохранения товара и транспортных средств, помещенных под режимы временного ввоза и временного вывоза, в неизменном состоянии, за исключением обычного износа.

Сформулированы предложения по усовершенствованию действующего законодательства, регламентирующего общественные отношения, возникающие при реализации таможенных режимов временного ввоза и временного вывоза.

Ключевые слова: таможенный режим временного ввоза, таможенный режим временного вывоза, таможенный режим, условия, требования и ограничения таможенного режима, таможенное оформление, таможенный контроль, идентификация, обеспечение идентификации, нарушение таможенных правил.

SUMMARY

Nazarova Y. B. Legal regulation of customs regimes of the temporary import and the temporary export. – On the right for a manuscript.

Thesis for degree of candidate of judicial sciences, specialty 12.00.07 – administrative law and process, finance law, information law. – Yaroslav Mudryi National Law University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2016.

The thesis deals with theoretical issues of regulating customs regimes of the temporary import and the temporary export as one of the types of customs regime, which have an economic character, ones. The content of customs regimes of the temporary import and the temporary export are studied by defining the components of their content – the conditions, requirements and restrictions. The international experience

of the operating of customs regimes of the temporary import and the temporary export is studied in order to implement the most successful of the provisions in the legislation of Ukraine. The analysis procedure of application of customs regimes of temporary importation and temporary exportation identified issues relating to customs clearance and accounting of goods, vehicles for commercial use in specified customs regimes.

There are proposals formulated to improve valid legislation, which regulates public relations arising in relation to the use of customs regimes of the temporary import and the temporary export.

Key words: customs regime of the temporary import, customs regime of the temporary export, customs regulations, conditions, requirements and limitations of the customs regime, customs registration of goods, customs control, responsibility for violation of customs rules.

Відповідальний за випуск

к.ю.н., доц. О. Т. Зима

Підп. до друку 08.09.2016. Формат 60x90 1/16

Папір офсетний. Віддрук. на ризографі.

Умов. друк. арк. 0.7. Обл.-вид. арк. 0,9.

Тираж 100 прим. Зам. № 1540

Друкарня

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

61024, Харків, вул. Пушкінська, 77